

บทที่ 2

บ้านหนองผักแว่น

บ้านหนองผักแว่นเป็น 1 ในจำนวน 14 หมู่บ้าน ของตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอ เชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 51 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอเชียงยืน 9 กิโลเมตร ปัจจุบันบ้านหนองผักแว่นแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองผักแว่น หมู่ 4 และบ้านหนองผักแว่น หมู่ 3

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองผักแว่นถูกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2436 โดยหลวงชัย พลเสนา ราชบุตรจากบ้าน กะบาก เป็นผู้มาจัดตั้งหมู่บ้านนี้เป็นคนแรก โดยอพยพเข้ามาถิ่น 3 ครั้งเรือน ครั้นต่อมาหมู่บ้าน กลั้เคียงและท้องถิ่นอื่นเห็นว่า หมู่บ้านนี้กว้างขวาง อุดมสมบูรณ์ดี จึงได้ทยอยเข้ามาเรื่อย ๆ จนถึง 35 ครั้งเรือน ทางราชการเห็นว่าสมควรจัดตั้งเป็นหมู่บ้านได้ จึงได้ให้ขุนเอกอาสา ซึ่ง ขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายอำเภอโคกพระ (อำเภอกันทรวิชัย ในปัจจุบัน) เป็นผู้เข้ามาจัดตั้ง และได้ให้ชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านผักแว่น หมู่ที่ 18 ตำบลเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ปี พ.ศ. 2511 ทางราชการได้จัดตั้งอำเภอขึ้นใหม่ โดยตัดแยกหมู่บ้านที่อยู่ทางทิศ ตะวันตกของอำเภอกันทรวิชัย ออกมาจัดตั้งอำเภอใหม่ และให้ชื่อว่า อำเภอเชียงยืน จังหวัด มหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2512 ทางราชการเห็นว่า ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน มีอาณาเขต กว้างขวาง และจำนวนหมู่บ้านมีจำนวนมากกว่าทุก ๆ ตำบลของอำเภอ จึงได้จัดแยกตำบลนี้ออก เพื่อสะดวกในการปกครอง ให้ชื่อตำบลใหม่นี้ว่า ตำบลเหล่าดอกไม้ มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ 14 หมู่บ้าน ซึ่งรวมทั้งบ้านหนองผักแว่น หมู่ที่ 4 ด้วย

ครั้นต่อมาบ้านหนองผักแว่น มีจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น จึง เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายการแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่แยกออกมาใหม่คือ บ้านหนอง ผักแว่น หมู่ 3

ในด้านการปกครอง บ้านหนองผักแว่น หมู่ 4 มีผู้ใหญ่บ้านมาแล้วทั้งสิ้น 11 คน โดยมี นายหลาย พลเสนา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ส่วนบ้านหนองผักแว่น หมู่ 3 ซึ่งแยกออกมาให้มีผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว 1 คน คือ นายทองมา ลือคำหาร อาณาเขตของบ้านหนองผักแว่น มีดังนี้

ทิศเหนือ จดบ้านหนองหว้า

ทิศใต้ จดบ้านปาก

ทิศตะวันออก จดบ้านคำบลา

ทิศตะวันตก จดบ้านหนองกบ

บ้านหนองผักแว่นในปัจจุบัน

เมื่อเดินทางมาถึงหมู่บ้าน จะมองเห็นวัดบูรพา ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านตั้งตระหง่านบนเนื้อที่ประมาณ 3 งาน ทางทิศตะวันออกตรงข้ามปากทางเข้าหมู่บ้าน ปัจจุบันวัดนี้มีพระและเณรรวม 7 รูป เจ้าอาวาส พระครู ประสาทสาธุกิจ หรือ "ยาครู" ของชาวบ้าน นอกจากจะมีความสามารถในการรักษาโรคแผนโบราณและสะเดาะเคราะห์แล้วท่านยังเป็นเจ้าคณะอำเภอด้วย เมื่อเข้าไปในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นถนนดินลูกรัง จะมองเห็นบ้านเรือนตั้งเรียงรายอยู่ 2 ข้างถนน ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูง หลังคามุงสังกะสี ลักษณะของหมู่บ้านถูกตัดแบ่งออกเป็น 6 บล็อก บ้านเรือนเรียงรายหนาแน่นอยู่บนถนนสายกลางหมู่บ้าน บ้านหนองผักแว่น หมู่ 4 และหมู่ 3 อยู่ติดกันเหมือนเป็นหมู่บ้านเดียวกัน โดยไม่มีอาณาเขตแบ่งแยกให้เห็น ภายนอกหมู่บ้านมีศาลากลางบ้าน ศูนย์เกษตรตำบล หอกระจายข่าว 3 หอ ตั้งประจำอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 แห่ง และที่วัดอีก 1 แห่ง

สุดเขตแดนหมู่บ้านไปทางทิศตะวันตก เป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านหนองผักแว่น "ผักแว่นราษฎร์นุกูล" ซึ่งเป็นโรงเรียนเก่าแก่ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2476 บนเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ลักษณะโรงเรียนเป็นเรือนไม้ 2 หลัง และตึก 1 หลัง ปัจจุบันเปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 130 คนเศษ และครูจำนวน 5 คน เด็กนักเรียนที่นี่เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ส่วนใหญ่นิยมออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา หรือไม่ก็เดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ ในหมู่บ้านมีผู้จบปริญญาตรีประมาณ 6 คน และปริญญาโท 1 คน

บ้านหนองผักแว่น หมู่ 4 มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 110 ครัวเรือน ประชากรรวม 666 คน เป็นชาย 323 คน หญิง 343 คน มีพื้นที่ทั้งหมด 5,142 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 2,987 ไร่ ที่นา 2,375 ไร่ และที่ไร่ 510 ไร่ ส่วนหมู่ที่ 3 มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 116 ครัวเรือน ประชากรรวม 678 คน เป็นชาย 335 คน หญิง 343 คน มีพื้นที่ทั้งหมด 2,885 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 2,571 ไร่ ที่นา 1,876 ไร่ ที่ไร่ 598 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นที่อยู่อาศัย หมู่บ้านมีหนองน้ำธรรมชาติ 4 แห่ง คือ หนองผักแว่น หนองคู หนองหิน และหนองแม่วัง สำหรับหนองคู หนองหิน และหนองแม่วัง จะมีน้ำตลอดทั้งปี ส่วนหนองผักแว่นน้ำแห้งจะไม่มีน้ำ เนื่องจากเป็นหนองธรรมชาติขนาดเล็ก ชาวบ้านใช้น้ำทั้ง 4 แห่ง เป็นแหล่งน้ำเลี้ยงวัว ควาย และเป็นแหล่งน้ำทำการเกษตร เช่น รดผัก และสูบน้ำรดนา สำหรับแหล่งน้ำบริเวณนั้น ในอดีตใช้น้ำบาดาล แต่ปัจจุบันหมู่บ้านมีน้ำประปาใช้ ซึ่งเริ่มมีเมื่อเดือนเมษายน 2536

หมู่บ้านเริ่มมีไฟฟ้าใช้เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2523 อุปกรณ์ไฟฟ้ามีให้เห็นอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ หรือตู้เย็น ในหมู่บ้านมีโรงสี 6 โรง มีร้านค้าขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ 9 ร้าน รถบรรทุก 6 คัน รถบัส 9 คัน จักรยานแทบทุกหลังคาเรือน สำหรับน้ำใช้ในหมู่บ้านเกือบทุกครอบครัว มีบ่อบาดาลชนิดมือโยกอยู่ในบริเวณบ้าน และมีร่องน้ำขนาดจุ 2,000 ปีบ ประมาณ 1-3 ไร่ พร้อมผาบดมัดซิด และมีส้วมใช้แทบทุกครัวเรือนเช่นกัน

อาชีพหลักของชาวบ้านที่นี่คือ การทำนา ส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวเหนียว ข้าวเจ้ามีบ้างเล็กน้อย พืชไร่นิยมปลูกคือ ถั่วลิสงและมันสำปะหลัง การทำนาได้ผลผลิตไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน โดยเฉลี่ยได้ผลผลิตประมาณ 30 ถึงต่อไร่ การทำนอยังใช้ควายไถนาเป็นหลัก มีประมาณ 20 ครอบครัวที่ใช้ควายไถนา โดยชาวบ้านให้เหตุผลของการใช้ควายไถนาเป็นหลัก ที่ดินน้อย ไม่มีที่เลี้ยง และเกี่ยวหญ้าหักกินลำบาก ชาวบ้านส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ผู้ที่มีที่ดินมากที่สุดคือ 35 ไร่ และประมาณ 7 ครอบครัว ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

สำหรับอาชีพรองของหมู่บ้านนี้คือ การทอผ้า โดยเฉพาะในหน้าแล้งจะนิยมทอกันแทบทุกหลังคาเรือน ทั้งทอไว้ขายและใช้เอง โดยจะมีคนเข้ามาซื้อถึงที่ ส่วนผู้ชายในหน้าแล้งจะอพยพแรงงานไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งนิยมไปกันเกือบหมดหมู่บ้าน ทั้งไปทำงานก่อสร้าง และไปทำงานบริษัท โดยมีคนที่ไม่ไปก่อนแล้วชักชวนกันไป และจะทยอยกลับมาในเดือนเมษายน ซึ่งเป็นฤดูทำนา ส่วนผู้ที่แต่งงานใหม่ ๆ อพยพไปอยู่เลยก็มี

ชาวบ้านหนองผักแว่นเกือบทุกครัวเรือนนิยมเลี้ยงเบ็ด ไข่ ไข่เป็นอาหาร นิยมปลูกพืช ผักสวนครัวบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ เลี้ยงควายไว้ไถนา และเลี้ยงวัวพันธุ์ซึ่งมีประมาณ 14 ครอบครัวยุ้ยราย ส่วนหมู่จะเลี้ยงเฉพาะบ้านที่มีโรงสี อาหารประจำวันของชาวบ้านนอกจากจะหาเองจากธรรมชาติ เช่น เห็ด และผักชนิดต่าง ๆ ปลา กบ เขียด แอ้ ซึ่งมีมากในฤดูฝนแล้ว ในฤดูแล้ง ยามที่อาหารธรรมชาติขาดแคลน ก็จะซื้ออาหารที่มีขายในร้านค้าประจำหมู่บ้าน เช่น ปลา เนื้อ ฯลฯ

การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยของชาวบ้านที่นี่ ในปัจจุบันหากเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ นอกจากการซื้อยากินเองแล้ว ชาวบ้านนิยมไปรักษาที่อนามัยบ้านมาก หากอาการเป็นมากขึ้นนิยมไปโรงพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลอำเภอเชียงยืน หรือโรงพยาบาลศรีนครินทร์ และหากรักษาแล้วอาการไม่ดีขึ้น ก็จะรักษาโดยวิธีสาทรงควดคู่ไปด้วย แต่อาการเจ็บป่วยบางชนิดที่หมอพื้นบ้านมีชื่อเสียง เช่น ถูกสุนัขกัด ตกต้นไม้ ควายชน หรืออุบัติเหตุที่ทำให้เกิดการฟกช้ำดำเขียว ชาวบ้านก็จะนิยมนำรักษาที่หมอพื้นบ้านอย่างเดียว

ชาวบ้านที่นี่แม้จะนับถือศาสนาพุทธ และนิยมทำบุญตักบาตรที่วัดเป็นประจำ แต่ก็ยังมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์อยู่มาก ดังจะเห็นได้จากความเชื่อในเรื่องผีปอบตา เมื่อถึงเดือนหกของแต่ละปีก่อนเริ่มทำนา จะมีการทำบุญเลี้ยงผีปอบตา เพื่อเป็นเครื่องคสลาให้ช่วยคุ้มครองไร่นา และพืชพันธุ์ธัญญาหาร หากพิธีนี้ยังไม่ได้กระทำจะไม่มีนาเริ่มทำนาเป็นอันขาด

สำหรับการคมนาคมติดต่อในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้านใกล้เคียง นอกจากจะนิยมใช้รถจักรยาน ซึ่งมีอยู่แทบทุกครัวเรือนแล้ว ชาวบ้านยังนิยมออกไปซื้อข้าวของเครื่องใช้ที่ตลาดอำเภอเชียงยืน โดยใช้บริการรถโดยสารขนาดเล็กของหมู่บ้าน ซึ่งมีวันละ 5 เที่ยว เริ่มเวลา 08.00 น. หมดเวลา 16.00 น. ค่ารถไป-กลับ 14 บาท หากกลับไม่ทันรถเที่ยวสุดท้าย ก็สามารถเหมารถสามล้อหรือมอเตอร์ไซด์รับจ้างกลับได้ ค่ารถประมาณ 30-50 บาท

ชีวิตชาวบ้านหนองผักแว่นอยู่กันอย่างสงบสุขภายใต้การนำของนายไพฑูรย์ เหล่าคำภา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 และนายขมภู เลพล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ซึ่งทั้งสองเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ทุกต้นเดือนจะมีการประชุมชี้แจงข่าวสารต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่บ้านไปประชุมร่วมกับทางอำเภอให้ประชาชนได้รับทราบ และรับนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และสร้างความเจริญให้แก่หมู่บ้าน

แผนที่ 1 แผนที่บ้านหนองผักแว่น ตำบลเหล่าทอไม้ อำเภอเซียงฮีบ จังหวัดมหาสารคาม

